

Жупанијско такмичење из историје

18. марта 2024.

1. категорија: VII (седми) разред

Шифра:

--

петоцифрени број и реч

Број бодова:

	67	%
--	-----------	---

Упутства такмичарима:

- Испит се састоји од 25 питања и решаваш га 90 минута.**
- Пре почетка решавања испита требаш пажљиво и правописно тачно да попуниш листић са шифром.
- Након што попуниш листић са шифром, спреми га у коверту.
- Шифру са листића препиши на прву страницу испита.
- Пажљиво прочитај испитне задатке и упутства у задатку.
- Решења уписуј на предвиђена места у испиту. Испит пиши плавом или црном хемијском оловком.
- Испит пиши искључиво писаним, не штампаним словима. Пиши читко. Нечитки одговори бодоваће се са 0 бодова.
- Лична имена и презимена као и географска имена пиши изворно према уџбеницима које је одобрио МЗО у школској години 2023/2024.
- Користи се папиром за концепт током решавања испита јер једном написан одговор у испиту више није допуштено преправљати. Одговори у концепту се не вреднују.**
- После завршетка писања испит предај члану Жупанијске комисије.
- После објаве привремене табеле поретка имаш право увида у испит и право на писану жалбу.

Желимо ти успех на такмичењу!

Жупанијска комисија:

1. _____ (председник Жупанијске комисије)

2. _____ (члан Жупанијске комисије)

3. _____ (члан Жупанијске комисије)

1. После аустријског пораза од Наполеона 1805. Француска је добила право на хрватско подручје на источној обали Јадранског мора. Французима је то било од посебне важности, јер су преко Далмације и Боке которске могли да стигну до османске територије и да се пребаце даље према Русији. Османлије су биле француски савезници, а руски непријатељи.

Пажљиво погледај приложену карту 1.

Карта 1. Хрватске земље у време Наполеонових ратова (1805 – 1809.)

Одговори на следећа два питања.

1. 1. У ком је делу хрватских земаља био центар француске цивилне управе?

	1
--	---

1. 2. Које су још две војске, уз британску и француску, биле заинтересоване за освајање Котора (Боке которске)?

	2
--	---

2. Град Ријека је за време Хрватско-угарске нагодбе 1868. доживела привредни препород. Као релативно развијена лука Ријека је имала најбоље предуслове за индустријски развој, нарочито након што је железницом повезана са унутрашњошћу.

Заокружи пет фабрика које су Ријеку обележиле као један од најразвијенијих хрватских градова.

ФАБРИКА ПАПИРА

ЉУШТИОНИЦА ПИРИНЧА

ФАБРИКА САРДИНА

ФАБРИКА ДУВАНА

БРОДОГРАДИЛИШТЕ „ДАНУБИЈУС“

ФАБРИКА СТАКЛА

ФАБРИКА ТОРПЕДА

	5
--	---

3. Словеначки писац Јанез Трдина (1830 – 1905.) провео је као професор у Хрватској 14 година. И сам је био један од Бахових хусара. Међутим, његови су погледи одступали од уобичајене представе о тачки гледишта хусара.

Прочитај историјски извор.

... Нас двојица нећемо ништа да изменимо: немачки је језик господски, словенски је за прости народ. (...) Некада је царовала латинштина. За школе и канцеларије била је свакако од користи, али за трговину није погодан мртав језик. (...) Нарочито су се радовале госпође да ће сад њихова деца да науче немачки да говоре и да пишу већ у школи, без великих трошкова.

(Трдина, Јанез, *Бахови хусари и Илирци*, стр. 13, 14. и 60)

Одговори на следећа три питања реченицама или њиховим деловима из историјског извора

3.1. Којим се језиком служио обичан народ?

	1
--	---

3.2. Који је мртав језик некада „царовао“?

	1
--	---

3.3. Ко се нарочито радовао увођењу немачког језика у школе?

	1
--	---

4. Велики развој Загреба као привредног центра отпочиње његовим уједињењем 1850. У граду се у другој половини 19. века интензивно развијала индустрија. До 1869. зграда Земаљске болнице у Загребу преуређена је у фабрику, после чега је у њој смештен Краљевски универзитет.

Слика 1. Слава Рашкај и Бела Чикош Сесија: *Краљевски универзитет Франца Јозефа I*

Пажљиво погледај слику 1.

Одговори на наредна два питања.

4.1 Која је фабрика у међувремену била отворена у згради приказаној на слици 1?

	1
--	---

4.2. Које две институције данас деле зграду приказану на слици 1.?

	2
--	---

5. Пажљиво прочитај текст и погледај слику у прилогу.

За време француске управе завршена је изградња саобраћајне везе између Карловца и Ријеке. Цесту је пројектовао и радове на њој надгледао Филип Вукасовић. Изградњу цесте финансирало је и после њоме управљало деоничко друштво, прво такво у хрватским земљама. Асфалт је био широк више од 8 метара, а попречни нагиби углавном мањи од 4 %, што је цести давало значај. Године 1954. део цесте је од Локава до Мрзле Водице потопљен при изградњи језера, тачније бране.

Слика 2.

Одговори на следећа три питања.

5.1. Наведи име цесте о којој је реч у тексту и чији је део приказан на слици 2.

	1
--	---

5.2. Напиши име језера због кога је 1954. потопљен део цесте од Локава до Мрзле Водице.

	1
--	---

5.3. Колико је била дуга у тексту поменути савремена саобраћајница између Карловца и Ријеке?

	1
--	---

6. Иако чине приближно половину светског становништва, жене су вековима биле у неравноправном положају, како у породици, тако и у друштву. У периоду настајања модерног грађанског друштва, нарочито током бурних дешавања, жене су почеле захтевати изједначавање са мушкарцима у правима и дужностима. У другој половини 19. века жене су почеле све више тражити основна грађанска и политичка права.

Одговори на следећа три питања.

6.1. Напиши име и презиме хрватске књижевнице која је крајем 1917. предводила жене у Хрватској тражећи право гласа.

	1
--	---

6.2. Како се зове документ којим су жене у Хрватској 1917. тражиле своја права?

	1
--	---

6.3. Којој су хрватској институцији упутили тражени захтев?

	1
--	---

7. Законом о народним школама уведено је обавезно четворогодишње образовање. Нови закон, према ком су школе стављене под контролу државе, изазвао је расправу у Сабору.

Прочитај део расправе у којој су о наведеном Закону своје мишљење дали Стјепан Вучетић и Иван Кукуљевић Сакцински.

Мишљење Стјепана Вучетића.

... Црква има неоспорно право да целокупну наставу руководи, да школу, ћерку своју чува и штити. (...) Црква има не само учење вере него и све школске књиге надгледати (...) Жалосно је да се школа отима цркви у нашој домовини, а црква је Хрвате цивилизовала, створила школе...

Мишљење Ивана Кукуљевића Сакцинског.

... Основ захтева да према духу времена идемо напред, да буде проглашена равноправност свих вера. Овим основом улазимо у коло свих цивилизованих народа...

Заокружи слово испред тачног одговора.

7.1. Какав став према Закону има Стјепан Вучетић?

	1
--	---

А) позитиван

Б) неутралан

Ц) негативан

7.2. Какав став према Закону има Иван Кукуљевић Сакцински?

	1
--	---

А) позитиван

Б) неутралан

Ц) негативан

8. Французи су се у хрватским крајевима понашали исто као и у другим освојеним земљама. Улагали су велике напоре за економски и општи напредак. Ипак, француска управа, из више разлога, у хрватским земљама није оставила дубљих трагова.

Пажљиво прочитај следећи текст о последицама француске управе. Пронађи у тексту три погрешна појма, препиши их у леву колону табеле, а уз њих у десну колону, у истом реду, упиши тачне појмове.

Доласком Француза, сељаштво је било незадовољно укидањем угарских закона којим је велики број сељака остао без земље. Француска власт укида велики број хоспиција. Правила о избору бискупа изазвали су додатна незадовољства и неповерење према француској управи.

ПОГРЕШАН ПОЈАМ	ТАЧАН ПОЈАМ

	3
--	---

Табела 1.

9. Јачање и ширење народних језика био је део француске политике на освојеним подручјима. У времену француске управе у Задру почеле су излазити прве двојезичне италијанско-хрватске новине Ил Регио Далмата- Краглски Далматин .

Пажљиво погледај приложену фотографију 1.

Фотографија 1. Краглски Далматин

Одговори на следећа два питања.

1

9.1. Колико је млетачких либара износила претплата на Краглски Далматин?

9.2. На колико се месеци могло претплатити на поменуте службене новине?

1

10. Крајем 19. и почетком 20. века хрватски градови су економски напредовали и почели су да се шире и да се урбанизују. Као последица тога, појавила се потреба за увођењем новог облика јавног превоза путника па се почео успостављати трамвајски превоз. После саобраћања коњском вучом, уведени су електрични трамваји.

Фотографија 2.

Трамвајска линија Матуљи– Опатија – Ловран

Заокружи слова испред три тачна одговора.

10.1. Који су градови у Хрватској имали први трамвајски саобраћај?

	3
--	----------

А) Велика Горица

Б) Карловац

Ц) Дубровник

Д) Задар

Е) Пула

Ф) Сисак

Заокружи слово испред тачног одговора.

10.2. Које је године покренута трамвајска линија приказана на фотографији 2.?

	1
--	----------

А) 1917.

Б) 1908.

Ц) 1911.

Д) 1909.

11. У првој половини 19. века у време француске власти у Илирским покрајинама две личности су оставиле дубок траг. Каролина Белинић (Каролина Ријечка) међу ретким је историјским личностима из Приморја чија слава превазилазе локалне оквире. Огист Мармон покушао је реформама унапредити Илирске покрајине под француском управом.

Разврстај појмове у приложеној табелу.

официр Фриментл декрет, „Мемоари“, 600 војника

КАРОЛИНА БЕЛИНИЋ	ОГИСТ МАРМОН
јунакиња	гувернер
	Мармонова улица
филм	

	4
--	---

Табела 2.

12. Саобраћајна неповезаност спречавала је и разједињеност хрватских земаља, а управо је саобраћај имао врло важну улогу у процесу индустријализације и раста привреде. Међутим, развој друмског и железничког саобраћаја као и пароброда зависио је од страних улагања. Саобраћајнице су се споро обнављале и модернизовале, а услови путовања су се од половине 19. до почетка 20. века прилично мењали. Погледај приложену карту 2.

Карта 2. Привреда на тлу Хрватске у 19. веку

Одговори на следећа 4 задатка.

12.1. Напиши име прве модерне цесте која је повезивала Далмацију са унутрашњошћу а пуштена је у саобраћај 1832.

1

12.2 На којој је релацији 1844. два пута месечно пловио први хрватски пароброд „Слога“ превозећи робу и путнике?

1

12.3. У смеру које луке су аустријски привредни кругови покушали да преусмере трговину реком Савом изградњом железничке пруге Зидани Мост - Сисак?

1

12.4. У ком граду је основана прва хрватска фабрика и пуштена у погон прва парна машина?

1

13. На челу апсолутистичке управе био је министар унутрашњих послова Александер Бах. Реформе које је проводила апсолутистичка управа биле су у служби стварања грађанског друштва. Како би целокупну државу уједначио, Беч је увео заједнички Општи (аустријски) грађански законик.

Заокружи слово испред три тачне реформе Општег (аустријског) грађанског законика.

А) једнакост људи пред судом

Б) успостављене радио везе и уведене поштанске марке

Ц) штампање новина на народним језицима

Д) укинути робовласнички односи

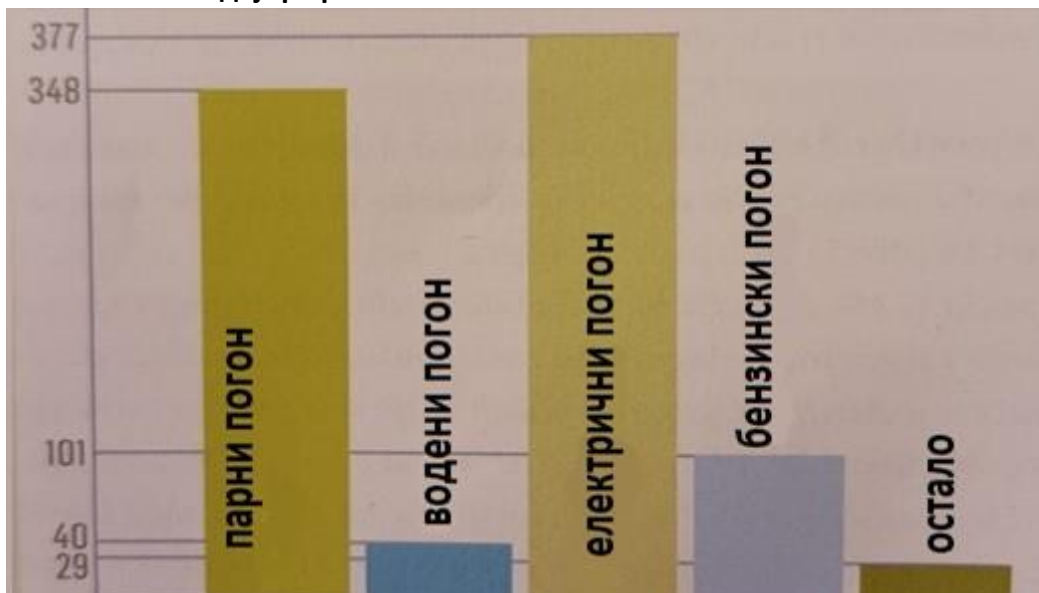
Е) неповредивост приватног власништва

Ф) слобода уговарања и завештања

	3
--	---

14. У другој половини 19. века индустријализација Хрватске протицала је веома споро. Привредни развој хрватских земаља спречавала је разједињеност. Аустрија и Угарска имале су различите интересе у тим крајевима у којима је превладала пољопривреда, а улагања су зависила о страном капиталу. Као пример позитивног улагања у фабричке погоне, у извештају индустријског надзорника из 1906. пише да је на хрватско-славонском подручју било укупно 611 мотора.

Пажљиво погледај графикон 1.

Графикон 1. Погон мотора у индустрији Хрватске и Славоније, 1912.

Одговори на питање.

14.1. Наведи (бројевима) колико је укупно порастао број мотора од 1906. до 1912.

	1
--	---

15. На прелазу из 19. у 20. век положај жена почео се мењати. Породице су имале мање деце, жене су добијале боље образовање, а почеле су се и запошљавати. Неке су завршиле факултет и постале учитељице, лекарке, научнице и књижевнице.

На празне линије у горњем делу табеле упиши имена и презимена жена на које се односи опис у доњем делу табеле.

<hr/>	<hr/>
Дело: „О пристојном владању у свим животним приликама“	Прва жена која је докторирала на универзитету у Загребу

	2
--	---

16. Наполеонови ратови нису заобишли ни хрватске земље. Почетком 19. века Французи су заузели Далмацију, Истру и Дубровник те су проширили своју власт на део Хрватске јужно од Саве, а завладали су и делом словеначких земаља. Све је те крајеве Наполеон ујединио под именом Илирске покрајине.

Заокружи слово испред предложеног догађаја који одговора означеном месту (?) на временској линији.

А) британска морнарица напала Ријеку

Б) почетак издавања Краглског Далматина

Ц) становници Пољица у Далмацији подигли устанак против француске власти

Д) пуштање у саобраћај цесте Каролина

	1
--	---

17. Године 1874. усвојен је Закон о реформи народног школства којим је уведено обавезно четворогодишње школовање за дечаке и девојчице. Иако је примена тог закона због непостојања довољног броја школа била делимична, он је значајно повећао општу културу становништва.

На празну линију поред наведене изјаве повезане са Законом о реформи народног школства напиши УЗРОК или ПОСЛЕДИЦА.

А) у школске одборе улазе и родитељи ученика: _____

Б) сиромашне општине нису биле у стању финансирати изградњу и одржавања школа:

Ц) директори су школа жупници (нестручњаци): _____

Д) пад броја неписмених: _____

	4
--	---

18. Најстарија континентална хидроелектрана у Хрватској изграђена је у Озљу и пуштена у рад 1908. Електрана је подигнута на природном водопаду реке Купе у центру Озља. У почетку је користила само за јавно осветљење, а после је помагала у развоју околне индустрије.

Фотографија 3. Хидроелектрана у Озљу 1909.

Одговори на следећа два питања.

18.1. Напиши име хидроелектране у Озљу.

	1
--	---

18.2. Осветљење којег града је напајала хидроелектрана у Озљу?

	1
--	---

19. Француска је управа у Далмацији у кратком периоду увела многе позитивне промене, али и значајна оптерећења, што је код становништва изазвало незадовољство и побуне. Тако су и становници Пољичке републике подигли устанак против француске власти.

Пажљиво прочитај следећи текст.

Овако је француски маршал Огист Мармон описао Пољица.

Пољичка република смештена је у прелепој али веома високој равни ван свих саобраћајница, а пут што тамо води врло је тежак за напредовање, али веома погодан за одбрану. Изолованост тог краја и средства којим је природа обдарила његове становнике да би се одупрли покорности без сумње је разлог привилегијама које су им дали Млечани. Они нису плаћали никакве порезе, управљали су самостално, именовали судство, нису давали ни војнике ни морнаре. Ми смо им сада хтели одузети те привилегије и то изазове незадовољство.

Жарко Домљан, ур., *Омиш и Пољица* (Загреб – Омиш: Издање Љевак – Поглаварство града Омиша, 2006.), 305.

Заокружи слово испред два уљеза међу наведеним појмовима, који се НЕ односе на Пољичку републику.

- А) изолованост краја Б) давање војника Ц) привилегије Д) висока равна
Е) самостално управљање Ф) плаћање пореза

2

20. У другој половини 19. и на почетку 20. века у хрватским су се земљама отварале многе институције а самим тим се уочава друштвени развој и побољшање друштвених услова, а и бољи положај жена.

Заокружи слово испред тачног хронолошког реда догађаја.

А) Закон о образовању (на подручју Угарске) → Општи аустријски грађански законик → основан савремени Универзитет у Загребу → женама у Хрватској дозвољен упис на факултет

Б) Општи аустријски грађански законик → основан савремени Универзитет у Загребу → женама у Хрватској дозвољен упис на факултет → Закон о образовању (на подручју Угарске)

Ц) Општи аустријски грађански законик → Закон о образовању (на подручју Угарске) → основан савремени Универзитет у Загребу → женама у Хрватској дозвољен упис на факултет

Д) женама у Хрватској дозвољен упис на факултет → Општи аустријски грађански законик → Закон о образовању (на подручју Угарске) → основан савремени Универзитет у Загребу

1

21. У периоду од 1805. до 1809. Французи су у Далмацији успоставили дуалну управу. Покушали су од средњовековне створити модерну Далмацију све у циљу остваривања царских стратешких и војних циљева.

Реши задатак.

21.1. На празну леву линију упиши име и презиме цивилног управника, а на десну празну линију упиши функцију француског маршала Огиста Мармона.

	2
--	---

ЦИВИЛНИ УПРАВНИК

ОГИСТ МАРМОН

Заокружи слово испред тачног одговора.

21.2. Шта цивилни управник НИЈЕ имао под својом контролом?

А) чиновништво Б) школство Ц) војску Д) судство

	1
--	---

22. Године 1850. Градец, Каптол и Нова Вес уједињени су са околним њима потчињеним насељима у јединствену градску општину. У овом је периоду први пут прописан ред градње (урбанистички план). Загреб је почео да се шири и да се развија у савремен средњоевропски град. Део јединственог града Загреба била је и позната улица.

Заокружи слово поред имена познате загребачке улице која је чинила целину са горе наведеним деловима.

	1
--	---

А) Кружна улица

Б) Влашка улица

Ц) Улица Франца Прешерна

Д) Лагињина улица

23. Први хрватски аутомобилски клуб основан је као хрватско спортско аутомобилистичко друштво. Био је цеховско, друштвено и научно представништво за промоцију и унапређење аутомобилског спорта у Хрватској.

Фотографија 4.

Одговори на следећа три питања.

23.1. Напиши годину основања *Првог хрватског аутомобилског клуба*.

	1
--	---

23.2. Како се звао први хрватски лист о аутомобилизму основан 1914?

	1
--	---

23.3. Колико је година прошло од оснивања *Првог хрватског аутомобилског клуба* до данас?

	1
--	---

24. У складу са својим револуционарним разумевањем човека и државе француска управа проводила је многе промене у друштву. На подручју Илирских покрајина уведен је Грађански законик.

Међу наведеним променама на доњу линију напиши оне које су се односиле на друштво.

уведен грађански брак, укинута Дубровачка република, подела на окружја, уведена веронаука у школе, феудални односи делимично укинати

	2
--	---

25. Скоро цео 19. век Истром је управљала Аустрија, због чега је Истра остала заостала и сиромашна покрајина. Одлучујући је био утицај бечке владе, која није показивала посебну бригу за напредовање тог подручја, које је првенство имало војно-политичку и стратешку важност.

Фотографија 5. Арсенал у Пули

Заокружи слово испред три тачна одговора.

Које су биле последице изградње Арсенала у Пули?

- А) Пула је проглашена ратном луком Царства
- Б) повећање броја становника Пуле
- Ц) поринуће оклопне крстарице СМС Санкт Георг у Арсеналу
- Д) долазак цара Франца Јозефа I на полагање камена темљца Арсенала 1856.
- Е) поред Пореча и Ровиња Пула је постала трећи индустријски центар Истре по величини
- Ф) највеће бродоградилиште у Пули је било поморско бродоградилиште

	3
--	---